
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2013:5

Döden

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2013:84 om att inleda ett arbete om döden. Gudstjänstutskottet ser den stora betydelsen av att kyrkan reflekterar kring existentiella frågor, inte minst kring döden, men menar att detta är en pastoral fråga i församlingarna och något som pågår.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:84.

Motionens förslag

Motion 2013:84 av Dan Sarkar, Döden

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inleda ett arbete om döden.

Bakgrund

Som motionären skriver minskar de kyrkliga handlingarna numerärt över lag. Vad gäller döpta i procent av antalet födda döptes 80,6 procent år 1970 mot 51,0 procent år 2012. När det gäller konfirmerade i procent av alla 15-åringar konfirmerades 80,7 procent år 1970 mot 31,3 procent år 2012. När det gäller vigslar i Svenska kyrkans ordning i procent av alla vigslar vigdes 79,3 procent år 1970 i Svenska kyrkans ordning mot 34,9 procent år 2012. Och slutligen, när det gäller begravingar enligt Svenska kyrkans ordning i procent av alla avlidna så begravdes 95,5 procent enligt svenska kyrkans ordning år 1970 mot 78,8 procent år 2012. I jämförelse mellan de olika kyrkliga handlingarna har alltså seden att begravas i Svenska kyrkans ordning hållit sig mer stabil än de övriga kyrkliga handlingarna. Cirka 8 procent använder sig av en borgerlig begravning och några procent har ingen akt alls. Detta är dock en trend som sakta ökar.

Att Svenska kyrkan har ett stort förtroende vid död och begravning blir tydligt inte bara vid en översyn av begravningsstatistik. Också statistik om sorgegrupper visar på detsamma. Under de år mätningar genomförts (2008–2012) har antalet sorgegrupper legat runt 1 000 och antalet deltagare runt 6 000, med någon ökning av antal grupper och deltagare varje år. Den av Rådet för begravningsfrågor beställda undersökningen *Begravning 2011* visar att frågor kring död och begravning är mycket viktiga för de allra flesta människor och att det finns ett intresse av att vara delaktig i det som sker. I boken *Griftetalet mellan trostolkning och livstydning: En Pastoralteologisk studie* (2003) visar också Jan-Olof Aggedal på vikten av och möjligheten för den kristna tron att vara ett redskap för sorgebearbetning och för att finna hopp och vägar framåt när man befinner sig i dödens närhet.

År 2006 publicerade Svenska kyrkans biskopar *Begravningen – ett brev från Svenska kyrkans biskopar*. Målet med biskopsbrevet var bland annat att uppmuntra till ett generellt samtal i församlingar om död, begravning, tro och kyrka för att på ett relevant sätt möjliggöra ett fortsatt gott möte mellan sörjande och kyrka. I förordet skriver Ärkebiskop Anders Wejryd att Svenska kyrkan har ett stort förtroende bland människor när det gäller begravning och i samband med dödsfall, vilket också syns på statistiken, när det gäller begravningar hållna i Svenska kyrkans ordning. Han skriver vidare:

Svenska kyrkan vill att livet och avskedet från livet skall bäras och tolkas i ljuset av Jesu liv, död och uppståndelse. Därför finns både fasta former och öppenhet för människors önskemål i kyrkans förhållande till död och begravning. Biskopsmötet vill stimulera till mer reflektion kring vårt sätt att handla i samband med dödsfall och begravning och hur alla de som på olika sätt är delaktiga kan förhålla sig.

På ett generellt plan relaterar motionen till den gemensamma satsningen på undervisning och mission, *Dela tro – dela liv*. I kyrkostyrelsens skrivelse *Verksamhet och ekonomi för den nationella nivån åren 2014–2016* (KsSkr 2013:1) beskriver kyrkostyrelsen satsningen med orden:

Visionen är att de människor Svenska kyrkan möter och står i relation till ska ha en sådan förtrogenhet med kristen tro och tradition att de kan erfara, förstå och uttrycka evangeliet om Jesus Kristus.

Vidare skriver man:

För att kunna uttrycka evangelium behöver man kunna använda traditionens texter (även bilder, riter och handlingar) och den kunskap de uttrycker både till att levandegöra traditionen och till att tolka sitt eget liv. Den undervisning och mission som är kyrkans uppdrag handlar om att erbjuda människor redskap för livstolkning i evangeliets ljus, inte bara om att förmedla en på förhand given kunskapsmassa.

Satsningen är nu i sin uppbyggnadsfas för att sedan processas vidare i samverkan mellan nationell nivå, stift och församlingar.

Också det pågående arbetet med en revision av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan relaterar till motionen genom sin genomarbetning av begravningsgudstjänsten och genom sin förståelse av begravningen som, ”... det sammanhang som sträcker sig från dödsfall till gravsättning och avsked, samt minnesstund och uppföljning.” (Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del 1, begravning, anvisningar). Arbetet med Kyrkohandboken är nu inne i en fas av försöksverksamhet i församlingar. Försöksverksamheten avslutas på domssöndagen 2013.

Gudstjänstutskottet har tidigare behandlat frågor som rör de kyrkliga handlingarna. I ett yttrande år 2005 skriver utskottet ”utskottet vill framhålla värdet av arbetet med samtliga kyrkliga handlingar”. Också i ett yttrande år 2007, G 2007:1y gör man en liknande skrivning. I betänkandet G 2012:2 behandlar utskottet motion 2012:13 Motionen pekar på det goda resultat som uppnåtts genom programmet *Barn och unga 0–18 år i Svenska kyrkan* och vill att en motsvarande satsning ska göras i anslutning till kyrkohandboksarbetet. Fokus bör ligga på utvecklingsarbete kring de kyrkliga handlingarna, menar motionärerna. Utskottet skriver i sitt betänkande att Gudstjänstutskottet vid tidigare kyrkomöten har poängterat vikten av de kyrkliga handlingarna. I kyrkostyrelsens arbete med *Gemensam strategi för undervisning och mission för alla åldrar* är de kyrkliga handlingarna en viktig del. Utskottet är positivt till motionärernas intention, men

menar att förslaget till viss del redan är uppfyllt. Mycket gott arbete görs redan. En satsning på de kyrkliga handlingarna kan bli värdefull som komplement till arbetet med kyrkohandboken. Utskottet föreslår därför kyrkomötet dels att avslå motionen, dels att, med anledning av motionen, besluta att uppdra åt kyrkostyrelsen att i anslutning till *Gemensam strategi för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar* särskilt bevaka betydelsen av arbetet med de kyrkliga handlingarna. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Kyrkostyrelsen gav år 2012 uppdrag till Teologiska kommittén att bearbeta frågor om den kristna försoningsläran – där begrepp som synd, skuld och förlåtelse är viktiga – även detta arbete relaterar till motionen genom att lyfta ämnen som ofta aktualiseras vid sorg och dödsfall.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:84.

Gudstjänstutskottet delar motionärens uppfattning att det är av stor betydelse att kyrkan ständigt reflekterar kring de existentiella frågor som såväl enskilda som hela samhället bär. Döden är en sådan viktig existentiell fråga som också ofta aktualiserar många följdfrågor där kyrkan konstruktivt, förtroendeingivande och tröstande kan bidra med sin tro och tradition. Firandet av Allhelgonahelgen, som vuxit på senare år, är ett exempel där kyrka och folklig fromhet ofta möts på ett gott sätt.

Utskottet vill också peka på det som redan gjorts och som nu görs. Relativt nyligen kom, till exempel, ett biskopsbrev (2006) om begravning som behandlar frågor med relation till döden och nu planeras satsningen *Dela tro – dela liv*. Visionen för den är att människor ska ha en förtrogenhet med kristen tro och tradition för att själva kunna erfara, förstå och uttrycka evangeliet om Jesus Kristus. Genom *Dela tro – dela liv* samt arbetet med *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan* kommer även de kyrkliga handlingarna att bearbetas.

Utskottet menar att det är viktigt att se att uppdraget framförallt ligger i församlingens pastorala handlande. Det som motionären efterlyser är något som fortlöpande pågår som ett centralt arbetsfält inom kyrkans församlingar. Utskottet pekar särskilt på allt det goda som görs i form av samtal inför och efter begravningar, sorgegrupper och allmän själavård.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motion 2013:84.

Uppsala den 27 september 2013

På Gudstjänstutskottets vägnar

Christina Eriksson, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Christina Eriksson, ordförande, Sofija Pedersen Videke, Nanna Tranströmer, Johan Blix, Maria Johansson Berg, Hans Ulfvebrand, Johan Lothigius, Anna-Sara Walldén, Sonja Grunselius, Fredrik Nilsson, Ola Isacson, Alve Svensson, Torbjörn Arvidsson, Christina Holmgren och Ylva Wahlström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Anna-Karin Stråle Börjesson, Marie Nielsén, Britt-Marie Danestig, Ingegerd Flock Andersson, Katarina Ramnerö Ödestad, Astor Karlsson, Birgit Ahlström, Mikael Mogren, Torvald Johansson, Margareta Viklund, Gerd Gabrielsson, Bengt Inghammar och Dag Sandahl.

Biskop Ragnar Persenius har deltagit i utskottets överläggningar.